Literair festival Wan Tru Puwema

'Meertaligheid onder de loep'

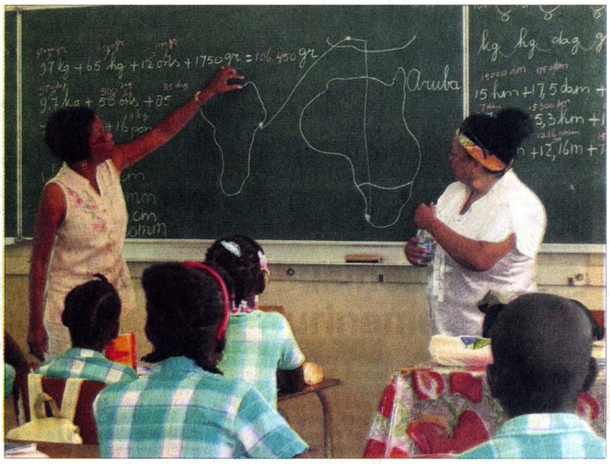

Munye Oduber en Olga Buckley boeiden schoolkinderen met hun verhalen.

Olga Buckley en Munye Oduber zijn beide schrijfster. Buckley maakt poëzie en kinderboeken; Oduber wijdt zich aan proza, poëzie, toneelstukken en orale vertellingen. In november 2010 reisden beiden op uitnodiging van het Surinaamse schrijversgilde, Schrijversgroep '77, naar Paramaribo, om daar deel te nemen aan een internationaal festival over meertaligheid in de literatuur. Ñapa sprak met hen over de opgedane ervaringen tijdens dit evenement.

Tekst: Anouska Kock

"Het was fantastisch", zegt Oduber. "De elf dagen dat we in Suriname verbleven, leerden we een andere wereld kennen, maakten we nieuwe vriendschappen en zijn we gegroeid als schrijfster. Het was fantastisch. Schrijvers van alle rangen en standen waren er aanwezig, maar van rivaliteit was helemaal geen sprake. Voor elkaar waren we allemaal gelijk." Collega-schrijfster Buckley beaamt dit: "Het was een onvergetelijke ervaring", beaamt zij.

Het Wan Tru Puwema-festival (genoemd naar een gedicht van de Surinaamse dichter Trefossa) vond plaats van 1 tot 5 november 2010. Het omvatte debatten, workshops, schoolbezoeken, publieksavonden, persoonlijke presentaties van deelnemers, en enkele uitjes in de hoofdstad en het binnenland van Suriname.

Naar gelang hun expertise, gaven enkele schrijvers ook workshops in Suriname. Olga Buckley trok daarvoor naar de lerarenopleiding in Paramaribo. Daar gaf zij een workshop over leesbevordering in Aruba. Het door haar gestarte project Bon Nochi, Drumi Dushi kwam daarbij uitgebreid aan bod. Het stemt haar goed dat het Arubaanse project zo goed is aangeslagen in Suriname, dat er momenteel in dat land wordt gewerkt aan een lokale versie.

Tijdens het internationaal literair festival in Suriname werd gesproken over meertaligheid.

Meertaligheid

Het centrale thema tijdens het festival was meertaligheid. Bij iedere samenkomst werd daarover gesproken. De schrijvers deelden ervaringen met elkaar en discussieerden over overeenkomsten en verschillen die zij bij elkaar constateerden. Met 30 schrijvers uit vier verschillende taalgebieden (Nederland, Suriname, Zuid-Afrika en Aruba/ Bonaire/Curaçao) was er voldoende stof tot uitwisseling. Munye Oduber en Olga Buckley vertelden bijvoorbeeld over de mix van Nederlands, Papiaments, Engels en Spaans waarmee zij als kinderen op Aruba en Bonaire zijn opgegroeid. En over de voorliefde van onderwijzers voor het Nederlands. Buckley (1950) en Oduber (1953) gingen beiden naar school in een tijd waarin het gebruik van Papiaments in de klas verboden was.

Suriname is bij uitstek een land dat met meertaligheid te maken heeft. Maar liefst 20 talen worden er gesproken. Dat komt onder meer door de grote verscheidenheid aan etnische groepen. Een van deze groepen zijn de Marrons, ook wel Bosnegers genoemd. Suriname kent zes verschillende Marrongemeenschappen die ieder hun eigen taal voeren. Sommige, zoals het Ndyuka, zijn gebaseerd op het Engels. Anderen, zoals het Saramaccaans, zijn gestoeld op het Portugees.

De schrijvers van het Wan Tru Puwema-festival kregen de kans om te onderzoeken op welke manier de Surinaamse binnenlandbewoners omgaan met de meertaligheid van Suriname. De schrijvers gingen daarvoor op bezoek bij enkele Saramaccaanse dorpen. Daar maakten zij kennis met de bewoners. Voor de buitenlandse schrijvers ging er een heel nieuwe wereld open. Zij die kwamen van de ABC-eilanden, ontdekten tot hun verrassing bovendien overeenkomsten tussen de Saramaccaanse en Papiamentse taal. "Ik zat in een groepje met Surinaamse schrijvers die graag onderling Sranan, de Surinaamse voertaal, met elkaar spraken. Omdat ik die taal niet versta, werd er steeds voor me vertaald. Maar toen onze Saramaccaanse gastheer, Puketi, het woord tot ons richtte, deed hij dat in het Saramaccaans, en dat kon ik aardig volgen. Het was de taal die ons verbond."

Buckley was bovendien zo geraakt door de geschiedenis van de Saramaccaners, dat zij aansluitend op het bezoek een gedicht over hen schreef. Dit gedicht, getiteld De Opstand der Doden (over de gedwongen onderwaterzetting van Marrondorpen ten behoeve van de aanleg van een stuwmeer), wordt naar verwachting gepubliceerd in de evaluatiebundel die de organisatie van het festival uitbrengt in mei 2011. Een fragment uit dit gedicht: 'Het land bewerkt met/ bloed, zweet en tranen/De trots van hun voorouders/ werd weggespoeld/door de tsunami/van macht.'

Ook het scholenbezoek, een ander programmapunt van het festival, maakte veel indruk op de schrijfsters. Iedere schrijver bezocht een school. Voor Buckley en Oduber was dat de Johan Schmidtschool in het dorp Brownsweg, gelegen in het binnenlandse district Brokopondo. Daar maakten zij kennis met leerlingen en docenten. Zij vertelden over hun schrijverschap, lazen voor uit eigen werk, en nodigden de kinderen uit om na te denken over taalgebruik. In de klas van Buckley duurde het wel even voordat de kinderen los kwamen. "De meester was er namelijk ook bij", vertelt ze. "Ik schrok een beetje van zijn optreden. Ik wist niet dat docenten in Suriname nog zo streng deden."

Het festival besteedde overigens niet alleen aandacht aan diversiteit in geschreven en gesproken taal. Zij hadden het ook over verscheidenheid in beeldende taal (zoals die voorkomt in visuele kunsten) en de taal van de emotie (zoals die wordt overgebracht in stemklank, lichaamshouding en andere fysieke expressies). De schrijvers constateerden onder meer dat kennis van een gesproken of geschreven taal niet altijd nodig is om een boodschap te ontvangen. Iemand kan veel begrijpen door te 'luisteren' naar emoties. De schrijvers ervoeren dit persoonlijk, toen Munye Oduber in een volle debatzaal met meest anderstaligen een gedicht (Grito) voordroeg in het Papiaments. De zaal viel stil. En na afloop kreeg Oduber van vele collega's te horen: "Ik begreep de tekst niet, maar de manier waarop je sprak vertelde me waarover het ging."

Festivalorganisatie

Het festival werd georganiseerd door het Surinaamse schrijversgilde S'77 (Schrijversgroep '77). Organisaties in en buiten Suriname ondersteunden het evenement. Zo zorgden de Aruba Heritage Foundation en de Biblioteca Nacional di Aruba voor de nominatie van Buckley en Oduber als deelneemsters aan het evenement. De vliegtickets van beide schrijfsters en hun verblijfskosten werden betaald door het Arubaanse cultuurfonds Unoca. Deze instantie gaf hen tevens materiaal mee, waaronder boeken, cd's met Arubaanse muziek en dvd's van het project Bon Nochi, Drumi Dushi. Lupita Gil, directeur van Unoca, geeft aan dat haar organisatie over deze sponsoring niet lang na hoefde te denken: "Olga Buckley en Munye Oduber hebben allebei veel ervaring, ze komen allebei uit het onderwijs en zijn beiden zeer actief gericht op jongeren. Ze zijn goed in staat om de door hen in Suriname opgedane kennis en ervaring over te dragen op anderen in Aruba. Vooral dat laatste, die stimulerende werking die uitgaat van zo'n literair evenement, is voor Unoca erg belangrijk." Voorts gaf ook de Bonaireaanse gedeputeerde van Cultuur aan zijn landgenote Munye Oduber een lading vlaggetjes en andere souvenirs mee, om uit te delen onder de schooljeugd in Suriname. Oduber en Buckley zijn genoemde organisaties zeer dankbaar voor hun bijdragen.

Wie meer wil lezen over Wan Tru Puwema, kan hiervoor onder meer terecht op de webblog Caraibisch Uitzicht van de Werkgroep Caraibische Letteren (Nederland). Daar staan verschillende verslagen. Foto's zijn te vinden op de Facebook-pagina van de Schrijversgroep '77. In mei 2011 verschijnt in Suriname bovendien een bundel met literair werk dat de deelnemers aan Wan Tru Puwema produceerden tijdens of na afloop van het festival.

De schrijvers maakten ook uitstapjes naar binnenlandse dorpen.

Munye Oduber

Van oorsprong Bonaireaanse, woont en werkt Munye Oduber (geboren in 1953) al vele jaren op Aruba. Ze schrijft proza, poëzie en podiumstukken. Van haar hand is bijvoorbeeld het kindertoneelstuk Con Dabaruida a bira Cacique. Daarnaast legt ze zich toe op mondelinge vertellingen, en treedt ze regelmatig met eigen poëzie op als voordrachtskunstenares. Voor haar werk werd Oduber meerdere malen onderscheiden, in Nederland, Bonaire en Aruba.

Deelnemers aan het festival

Olga Buckley (Aruba), Munye Oduber (Aruba/Bonaire), Roy Evers en Ini Statia (Curaçao), Clark Accord, Usha Marhe, Karin Amatmoekirm en Raj Mohan (Nederland), Els Beerten en Kaat Vrancken (België), Biere Jagdiespersad, Claudette de Bruin, Charles Chang, Arlette Codfried, Roue Hupsel, Ismene Krishnadath, Karin Lachmisipg, Tessa Leuwsha, Alphons Levens, Jeffrey Quartier, Rappa, Sombra, Carry-Ann Tjong Ayong, Marieke Visser en Dorus Vrede (Suriname), Tanya Chan-Sam, Florence Filton en Diana Ferrus (Zuid-Afrika).

Olga Buckley

Geboren op Aruba, in 1950, ontwikkelde Buckley zich op literair vlak als schrijfster van vooral poëzie en kinderboeken. Ze heeft meerdere titels op haar naam staan, waaronder de populaire serie Bencho. Veel tijd spendeert de schrijfster ook aan het project Bon Nochi, Drumi Dushi, een leesstimuleringsproject voor kinderen van 4 tot 12 jaar. Onderdeel van het project zijn huisbezoeken waarin voorgelezen wordt, en een televisieprogramma.